

Portrett

Matilda af Hällström: driftig lobbyist for Nordisk Råd i Brussel

Leder

Europa til felts mot sosial urett – viser Norden vei?

Nyhet

Sverige: ny jobbform for flyktingar och långtidsarbetslösa

Nyhet

De sociala nätverken är avgörande for att få jobb for nyanlända

23. November 2017

Tema: Norden i EU

Nyhetsbrev fra Arbeidsliv i Norden 8/2017

ARBEIDSLIV I NORDEN

Arbeidsforskningsinstituttet Høgskolen i
Oslo og Akershus Postboks 4 St. Olavs
plass 0130 Oslo

UTGIVER

Arbeidsforskningsinstituttet HIOA,
På oppdrag fra Nordisk ministerråd

ANSVARLIG REDAKTØR

Berit Kvam

EMAIL

ainredaksjon@gmail.com

WEB

www.arbeidslivinorden.org

Nyhetsbrevet utgis i en e-postutgave,
som kan bestilles gratis fra
www.arbeidslivinorden.org

ISSN 0809-9456 tildelt: Arbeidsliv i
Norden (online)

Innhold

Europa til felts mot sosial urett – viser Norden vei?	3
Hur ska den sociala pelaren omsättas i praktiken? 4	
Folket och facket ställer EU mot väggen om den sociala pelaren	7
Arbejdsgivere: EU's sociale søjle truer den nordiske model	10
Norge med initiativ mot arbeidslivskriminalitet under EU-toppmötet	12
Færøernes anspændte forhold til EU	14
Matilda af Hällström: driftig lobbyist for Nordisk Råd i Brussel	16
De sociala nätverken är avgörande för att få jobb för nyanlända	19
Sverige: ny jobbform för flyktingar och långtidsarbetslösa	21
Katrín Jakobsdóttir tros bli isländsk statsminister	22
Nordiska rådet i Helsingfors: Löften om fördjupat samarbete på arbetsmarknaden	24
Trepartsaftale i Danmark afsætter milliarder til efteruddannelse	27
Arbeidsliv i Norden – også på Facebook.....	29

Europa til felts mot sosial urett – viser Norden vei?

Den sosiale pilaren har vært etterlyst i Europas utvikling. Toppmøtet i Göteborg tegner en ny fremtid. Ikke alle ser lyst på resultatet. Heller ikke Norden går i samlet tropp. Når nasjonale interesser settes på prøve, og næringslivet sier nei, brøyter det vei for uenighet. Det handler om politikk og mer pekuniære saker.

LEDER

23.11.2017

AV BERIT KVAM

En av målsettingene da Ylva Johanson tok fatt på jobben som Sveriges arbeidsmarkedsminister var å bidra til å snu en utvikling i et Europa med økende arbeidsløshet, større forskjeller og fremveksten av et europeisk prekariat. Hun var ikke alene om å frykte den skjeve utviklingen. Med statsministeren på laget har Sveriges regjering sammen med EU-kommisjonens president Jean-Clude Juncker og hans lag lyktes i å tegne Europas sosiale sikkerhetsnett på nytt. På EUs sosiale toppmøte i Göteborg 17. november var stats- og regjeringssjefene fra hele Europa samlet. Ikke bare dem, slik Arbeidsliv i Norden beskriver i flere artikler samlet det sosiale toppmøtet berørte organisasjoner, ungdomsrepresentanter, partene i arbeidslivet og en stor folkelig oppslutning til en to dagers lang diskusjon om Europas sosiale fremtid.

Dagen før toppmøtet oppfordret Den europeiske fagbevegelsen, ETUC, Europas ledere til å gjenopprette den europeiske sosiale modellen som de beskriver er blitt demontert i løpet av et tiår med innstramminger. De advarer samtidig om at hvis den sosiale pilaren bare blir luftige løfter er det en ny spiker i EU-kista, slik ETUCs forbundssekretær Esther Lynch sier det i Arbeidsliv i Norden.

Europa rir på en bølge av fremgang. Sverige er i front med tidenes høyeste sysselsetting. Likevel tar det lang tid for mange nyankomne å få jobb, særlig i Sverige. Det sosiale nettverket er avgjørende viktig i så måte, men gapet mellom innvandrere og andre er stort. Særlig har kvinner og arbeidssøkere uten videregående skole problemer. Dette vil man nå gjøre noe med.

Den private arbeidsgiverorganisasjonen Svenskt Näringsliv og Svensk LO har nettopp sluttet en prinsippavtale som skal hjelpe flyktninger, ungdom og langtidsledige med å få jobb. Avtalen forutsetter blant annet at staten skal betale en del av lønnen til arbeidstakerne.

EUs sosiale søyle blir også møtt med skepsis og motstand. Den kan underminere den nordiske modell på arbeidsmarkedet, frykter nordiske arbeidsgivere, som akter å forsvare modellen med nebb og klør. Den kampen blir nødvendig forutser den danske arbeidsmarkedsforsker Mikkel Mailand.

Danmark er ikke blant de land som har etterspurt den europeiske søyle av sosiale rettigheter. Derfor har det vært avgjørende for den danske regjering å sikre at det klart fremgår av innledningen til søylen at det er tale om politiske prinsipper, og at søylen ikke innebærer ytterligere kompetanser til EU, heter det fra den danske beskæftigelsesminister Troels Lund Poulsen.

Færøyene med sine 18 små øyer i Atlanterhavet, illustrerer mangfoldet i Norden og mangfoldet i tilknytningsformer til EU, for mens Færøyene har inngått enkelte samarbeidsavtaler, er Island og Norge medlemmer av det indre markedet. Danmark, Finland og Sverige er medlemmer. Likevel var Norges statsminister Erna Solberg en av regjeringssjefene på toppmøtets diskusjon om den sosiale dialogen. Hun benyttet muligheten til å fremme en helt konkret utfordring om å sette stopp for sosial dumping og arbeidslivskriminalitet, som kan være en rutsjebane mot sosial utarming. For å få det til oppfordret hun til samarbeid på tvers av grenser i Europa.

Hun har tunge odds imot seg Nordisk Råds nytilsatte lobbyist. Det handler om politiske forskjeller og preferanser, om nasjonale modeller og hva som tjener utvikling best. Den nordiske enigheten kommer ikke av seg selv som Matilda af Hällström sier i Portrett. Hun vil derfor jobbe systematisk for et bedre nordisk samarbeid i EU. Med klokskap og energi, og et hjerte for nordiske verdier blir det spennende å se hva hun får til. Vi tipper det går den rette vei.

Hur ska den sociala pelaren omsättas i praktiken?

EU:s sociala toppmöte i Göteborg blev en succé för de svenska värdarna, men vilken betydelse kommer den sociala pelaren egentligen få för medborgarna i Europa?

TEMA

23.11.2017

TEXT OCH FOTO: BJÖRN LINDAHL, SÖREN ANDERSSON (TOP), NINNI ANDERSSON

Det är två skäl till att EU för första gången på 20 år hade ett toppmöte om sociala frågor och arbetslivet.

För det första finns det efter att EU genomlevt sin svåraste ekonomiska kris på flera decennier nu en ny optimism. Det har aldrig varit fler sysselsatta. Arbetslösheten är lägre än vad den har varit sedan september 2008. Den ligger nu på 7,5 procent. Som EU-kommissionens ordförande Jean-Claude Juncker påpekade är det mycket som hänt de tre senaste åren:

Jean-Claude Juncker, ordförande i EU-kommissionen och Stefan Löfven, Sveriges statsminister. Foto: Ninni Andersson

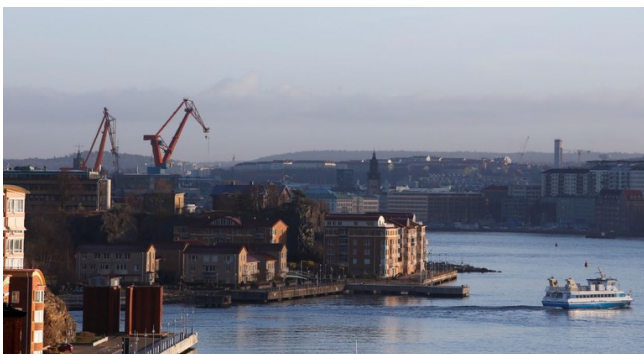
- Europa har vind i seglen. Politiskt är vi i en mycket bättre situation nu. Nio miljoner nya jobb har skapats. Vi i kommissionen kan förstås inte ta åt oss äran för att det har skett, men jag är säker på att vi skulle fått skulden om nio miljoner jobb hade gått förlorade, sa han.

Det är tillväxt i alla de 28 medlemsländerna. Men tillväxten är skevt fördelad och åren med åtstramningspolitik har tagit sitt pris, framförallt i länder som Grekland, Spanien och Portugal. Brexit är en utmaning. liksom självständighetskrav i Katalonien.

- Krisen ledde lett större skillnader i Europa. Gapet ökade mellan de som bott länge i ett land och de nyankomna, mellan minoriteter och majoriteter och mellan olika länder, säger Ylva Johansson, Sveriges arbetsmarknadsminister.

- Vidgade gap är ett hot. Vi har sett hur populismen ökat, liksom rasismen. Vi har haft högerextrema som marscherat i gatorna i Europa. Det är helt nödvändigt att ändra fokus, säger hon.

- Vi är här för att sätta folket först, i ett socialt Europa, sa statsminister Stefan Löfven när han öppnade toppmötet i Eriksberg, ett gammalt varv i Göteborg, som nu är en konferensanläggning.

Eriksberg, där EU:s sociala toppmöte hölls. Foto Ninni Andersson.

De medel som EU har till sitt förfogande är emellertid begränsade. EU:s budget är bara 1,2 procent av medlemsländernas samlade budget. Av den budgeten är det bara en fjärdedel av pengarna, 0,3 procent, som går till sociala föremål.

Det handlar också om det som på EU-språket kallas för befogenheter, det vill säga om beslut ska fattas av EU eller nationellt. Inte bara medlemsländerna, utan även fackförbunden och arbetsgivarna vill behålla beslutsrätten i sociala frågor och det som angår arbetslivet, i synnerhet lönesättningen.

I den sociala pelaren påpekas det därför att det inte handlar om något överförande av makt från medlemsländerna till EU:

- Den europeiska pelaren av sociala rättigheter innebär inte någon utvidgning av unionens makt och uppgifter som den har enligt fördrag. Den bör genomföras inom ramen av den myndigheten, står det i preambeln, eller ingressen till pelaren.

vilken rättslig status som de 20 principerna i den sociala pelaren har är fortfarande oklart. Men en medborgare kan inte med texten i sin hand kräva individuella sociala rättigheter, annat än om texten omvandlas till nationell lagstiftning. Men den kan möjligen innebära att sociala rättigheter ändå justeras upp i EU-domstolen, påpekar forsklare som studerat texten.

- I EU-domstolen har de nationella sociala rättigheterna och arbetsvillkoren befunnit sig i en underlägsen position i förhållande till de ekonomiska. Den fria flyten av kapital, arbete och tjänster är inskrivna i EU:s fördrag på ett mycket starkare sätt, påpekar forskaren Zane Rasnača, på Europafacketets forskningsinstitut, ETUI.

Svagt rättsligt skydd

Det har enligt henne visat sig när EU-domstolen balanserat rätten till kollektiva åtgärder inom arbetslivet mot friheten att etablera verksamheter och friheten att erbjuda tjänster.

De två viktigaste domarna är det som brukar omtalas som **Viking** (som handlade om det finska sjömansförbundets rätt att strejka mot att en färja flaggades ut till ett annat land) och **Laval** (som handlade om ett lettiskt byggföretag med uppdrag i Sverige som försattes i blockad av Byggnads för att det inte ville ingå ett kollektivavtal). Eftersom rätten till kollektiva åtgärder inte har samma rättsliga skydd som friheten att etablera verksamheter och erbjuda tjänster, var det de två senare som prioriterades av EU-domstolen i Viking och Laval-domarna.

När 28 medlemsländer nu blivit eniga om en minimumstandard på många områden är det emellertid en prestation i sig. I vissa länder har det varit mycket kontroversiellt.

- President Viktor Orban har kallat den sociala pelaren för ett av EU:s fem angrepp på Ungern. Hur lyckades ni få honom att skriva under? frågade en ungersk journalist Marianne Thyssen, som är EU:s kommissionär för sociala frågor, dagen innan EU-toppmötet.

Marianne Thyssen, EU:s kommissionär för sociala frågor.
Foto Björn Lindahl.

- Har han sagt det? Det visste jag inte, men jag besökte Ungern och förklarade mycket tydligt vad den sociala pelaren handlade om. Jag tror att den missförstås, sa Marianne Thyssen.

Rättigheterna, som EU-medborgarna har i den sociala pelaren kan delas in i tre grupper:

- Lika möjligheter och tillgång till arbetsmarknaden
- Rättvisa arbetsvillkor
- Socialt skydd och inkludering.

Medan det finns en egen punkt för hemlösa, så finns det inga förslag om bättre rättigheter för de medborgare som valt att arbeta i ett annat EU-land.

- Det är fallet trots att de offentliga samråd som varit en del av processen, lyfte fram skyddet av medborgare som jobbar i ett annat land som ett av de områden där det finns problem, skriver Zane Rasnača, i sin studie.

Hon kallar det för en förlorad möjlighet.

"Pelaren måste följas av lagstiftning"

Att EU saknar både pengar och lagstiftande makt gör att det som återstår är att spela en koordinerande roll. Europafacket uppmanar därför att den enighet som uppstått så snabbt som möjligt följs med ett mer konkret innehåll.

Luca Visentini, ledaren av ETUC. Foto: Björn Lindahl

- Vi är övertygade om att kungörelsen av den sociala pelaren måste följas av ett åtgärdsprogram för hur den ska genomföras, som består av lagstiftning och konkreta initiativ, sa Luca Visentini, ledaren av Europafacket, ETUC.

EU-kommissionen har också två andra verktyg, **den europeiska planeringsterminen**, som infördes 2010 och som ska se till att EU-länderna samordnar den ekonomiska politiken under budgetåret. Kommissionen kan i samband med den komma med både generella och landsspecifika rekommendationer.

Meningen är nu att den sociala pelaren ska bli en del av denna samordningspolitik.

Det andra verktyget är det **scoreboard** (resultattavla) som finns för att övervaka ekonomiska obalanser, ett slags tidigt varningssystem som visar om utvecklingen går i fel riktning. Här är tanken att resultattavlan också ska ha sociala indikatorer.

Folket och facket ställer EU mot väggen om den sociala pelaren

Med en blandning av slagord från arbetarrörelsen, kanelbullar och smågodis försöker den svenska regeringen, med statsminister Stefan Löfven i spetsen, att ge EU en annan framtoning. Under det sociala toppmötet i Göteborg satt arbetsmarknadens parter bokstavligen vid samma bord som statsministrarna och EU-kommissionärerna.

TEMA

23.11.2017

TEXT OCH FOTO: BJÖRN LINDAHL, MIKAEL SJÖBERG, REGERINGSKANSLIET

Stefan Löfven är svensken som vill få "social" tillbaka i demokratin, var rubriken i Politico, en tidskrift som bevakar EU. Den tidigare svetsaren och fackrepresentanten har en arbetarklassbakgrund som gör honom unik bland EU:s ledare. Därför kunde han också med trovärdigheten i behåll öppna det sociala toppmötet med uppmaningen:

- Jag är, som en tidigare fackföreningsledare, naturligtvis inspirerad i vårt gemensamma arbete för rättvisa jobb och tillväxt av det populära mottot: "Förenade vi står, splittrade vi faller".

En spik i EU:s kista?

Dagen innan toppmötet hade Europafacket (ETUC), som organiserar 45 miljoner fackliga medlemmar i Europa, en sam-

mankomst. Där var uppmaningen att det var hög tid att återupprätta den europeiska sociala modellen, som enligt ETUC har monterats ned under ett decennium av åtstramning.

- Om de 20 principerna i proklamationen av den sociala pelaren verkligen genomförs skulle det betyda nytt hopp för arbetarna som fortfarande väntar på att få ta del av den ekonomiska återhämtningen. Det skulle blåsa nytt liv i EU. Om det visar sig att det bara är löften och ingenting händer, är det en ny spik i EU:s kista, sa Esther Lynch, förbundssekreterare i ETUC.

Bland de rättigheter som invånarna i EU ska ha enligt den sociala pelaren är:

- Rätt till en god utbildning och livslångt lärande
- Rätt till en rättvis och jämställd behandling i arbetslivet
- Löner som kan ge en anständig levnadsstandard
- Både män och kvinnors ska kunna få föräldraledighet
- Arbetslösa ska ha rätt till ett adekvat stöd för att återintegreras på arbetsmarknaden
- Pensionärer ska ha tillräckligt med resurser för att säkra ett värdigt liv

Men vem är det som avgör vad som är rättvist, anständigt, adekvat och tillräckligt?

Det var en av frågorna när EU:s kommissionär för sociala rättigheter, Marianne Thyssen, fick när hon mötte "folket" på ett möte kvällen innan den sociala pelaren undertecknades av EU:s statsledare.

- Det är domstolarnas uppgift, svarade hon.

Mötes hölls på Handelshögskolan i Göteborg, där de som passerat säkerhetskontrollen bjöds på smörgåsar och de överallt närvarande kanelbullarna. De som ställde frågor representerade emellertid nästan uteslutande olika organisationer.

- Var är vinet? frågade en svensk Brysselkorrespondent, som bevakade evenemanget.

- Det finns inte ett EU-arrangement i Bryssel där det inte serveras vin, påpekade hon.

På presscentret på Eriksberg fick de flera hundra journalisterna nöja sig med smågodis istället.

Å andra sidan hölls det tre parallella diskussioner mellan statsledarna, EU-kommissionens och EU-parlamentets representanter, liksom arbetsmarknadens parter och olika frivilliga organisationer.

Journalister och allmänheten kunde följa dem i realtid på Internet, vilket statsminister Stefan Löfven personligen krävt.

Läpparnas bekännelse?

Tidvis blev ordväxlingen riktigt het:

- Ni lovar att vi ungdomar ska få jobb, men för att få det måste man ha arbetslivserfarenhet. Hur ska vi få det när det inte finns någon som anställer oss? Därför tvingas vi ut i underbetalda praktikjobb av låg kvalitet, eller olika plattformsbaserade jobb som inte ger oss tillräckligt med arbetstid för att upparbeta sociala rättigheter, sa Zuzana Vaneckova, som kommer från Tjeckien och som sitter i styrelsen för European Youth Forum.

- Vi behöver rättvisa jobb och tillväxt. Men vi behöver också en rättvis tillväxt, sa Sérgio Aires, president i European Anti-Poverty Network.

- Jag talar om det som jag trodde också skulle tas upp här, om avslöjningarna i Paradise Papers, om skatteparadis och om hur pengarna vi behöver för vårt sociala skydd försvinner.

Vad sker när EU-toppmötet är över och det europeiska maskineriet av kompromisser och dragkamper återupptas i Bryssel igen? I fickan har några av dem lypsylstift som delades ut av den svenska värdskapet, med den fyndiga texten "EU på dina läppar". Men blir det mer än en läpparnas bekännelse?

- Jag ser att ni alla är engagerade i debatten. Deklarationen om de sociala principerna och de sociala rättigheterna är ett gemensamt ansvar. Om vi ska kunna leverera resultatet behöver vi regeringscheferna, ministrarna för arbetsmarknaden, sociala frågor och utbildning, EU:s institutioner, arbetsmarknadens parter och det civila samhället. Ska vi lyckas förutsätter det att vi alla arbetar tillsammans, sa Marianne Thyssen.

Arbejdsgivere: EU's sociale søjle truer den nordiske model

EU's nye sociale søjle kan underminere den nordiske model på arbejdsmarkedet, frygter nordiske arbejdsgivere, der agter at forsvare modellen med næb og klør. Den kamp bliver nødvendig, forudser en dansk arbejdsmarkedsforsker.

TEMA

23.11.2017

TEKST: MARIE PREISLER

For Nordens arbejdsgiverorganisationer er det en vigtig sejr, at de 20 politikker og retningslinjer i EU's nye sociale søjle endte med ikke at blive retsligt bindende for medlemslandene. For dermed kan de nordiske lande fortsætte efter den nordiske -model, hvor mange løsninger aftales mellem arbejdsgiver- og lønmodtagerorganisationerne frem for via lovgivning.

Men sejren er kun midlertidig. Den sociale søjle kan på sigt få fundamentet under modellen til at erodere. Det vurderer Christiane Mißbeck-Winberg, europapolitisk chef i DA, hovedorganisation på det danske, private arbejdsmarked:

- I det politiske forord til aftalen om den sociale søjle står, at den ikke rækker ved den danske model, men i praksis har EU-Kommissionen efterfølgende allerede stillet flere konkrete forslag på områder, som er 100 procent national kompetence. Det er vi rigtig bekymrede over, siger hun.

Det giver blandt andet panderynker hos arbejdsgiverne, at EU-Kommissionen vil lovgive om orlov til fædre, og at et direktiv om ansættelsesbeviser vil foreskrive minimumsvilkår på områder, som hidtil har bygget på aftaler mellem parterne.

Nordisk alliance

At modarbejde den udvikling vil for DA være en af de fornemste opgaver den kommende tid, fortæller organisationens europapolitiske chef. Og DA har i den kamp allieret sig med nordiske søsterorganisationer. Sammen med Svenskt Näringsliv, Finlands Näringsliv og den norske arbejdsgiverorganisation Næringslivets Hovedorganisasjon, NHO, har DA formuleret et fælles svar på den sociale søjle, hvor de fire organisationer slår fast, at de synes, at EU-Kommissionen driver den sociale dagsorden fra et helt forkert udgangspunkt.

- Som arbejdsgivere er vi helt enige i behovet for socialt ansvar i en tid med stor europæisk arbejdsløshed, især blandt unge. Men vi er bekymrede og uforstående over, at kommissionen tror, det løses ved at give rettigheder. Det er en falsk tryghed, for rettigheder skaber ikke job til unge arbejdsløse i eksempelvis Sydeuropa. Det kan kun løses med store strukturelle reformer, der sikrer vækst og skaber job, og det er ikke del af den sociale søjle, siger Christiane Mißbeck-Winberg.

Hun anbefaler i stedet at satse på det element i den danske model, som kaldes flexicurity :

- Flexicurity bygger *ikke* på et rettighedsprincip om, at lønmodtagere skal have ret til aldrig blive afskediget. I stedet sikrer den ordentlige vilkår, hvis det sker, og at lønmodtagere er godt rustet til at finde et nyt arbejde, fordi arbejdsmarkedet er dynamisk og åbent. Den vej tror vi meget mere på.

EU-Kommissionen har tidligere været de nordiske landes allierede i forhold til at udbrede flexicurity-modellen til resten af Europa. Den interesse findes aktuelt igen, vurderer Christiane Mißbeck-Winberg, og den mulighed bør gribes.

EU-regler ad bagvejen

Mikkel Mailand er lektor og forskningsleder på Forskningscenter for Arbejdsmarkeds- og Organisationsstudier, FAOS, Københavns Universitet. Han er enig med DA's europapolitiske chef i, at EU-Kommissionen tidligere har været fortalere for flexicurity-konceptet. Men opbakningen fra medlemsstaterne svandt ind, da den europæiske krise startede, vurderer han, og EU's sociale søjle kan bidrage til en bevægelse i en anden retning, vurderer han:

- Den sociale søjle vil formentlig ikke i sig selv betyde voldsomme ændringer, men den kan medvirke til at ændringer sker ad bagvejen. Søjlen er så omfattende og bredt formuleret, at den kan bruges som en ressource af dem, der

ønsker en stærkere social dimension i EU og til at påvirke politikerne til at støtte europæisk lovgivning og anden regulering om sociale emner, siger han. Han ser dog ikke umiddelbart elementer i søjlen der indikerer, at EU vil pille ved et kernepunkt i den danske og nordiske model: at løndannelsen sker via overenskomstaftale mellem arbejdsmarkedets parter.

De nordiske arbejdsgiverne mobiliserer og allierer sig til forsvar for modellen. Men de skal næppe regne med samlet opbakning til indsatsen fra de nordiske regeringer, når det kommer til søjlens indhold, tror Mikkel Mailand.

- Der er forskel på, hvordan de nordiske lande ser på EU's sociale søjle. Eksempelvis er den svenske og danske regering enige om at nærhedsprincippet skal respekteres, men den svenske regering er mere begejstret for indholdet af den sociale søjle end den danske, siger han.

Dansk mærkesag

Den danske regering har under forhandlingerne om søjlen været blandt de varmeste fortalere for, at EU's sociale søjle alene skulle være politiske principper, der ikke giver EU ret til at underkende aftaler mellem arbejdsmarkedets parter. Og den danske beskæftigelsesminister, Troels Lund Poulsen fra partiet Venstre ser det som en dansk sejr, at det er slået fast i den aftaletekst om den sociale søjle, som EU's Ministerråd endte med at vedtage:

- Danmark er ikke blandt de lande, der har efterspurgt den europæiske søjle af sociale rettigheder. Derfor har det været afgørende for den danske regering at sikre, at det klart fremgår af indledningen til søjlen, at der er tale om politiske principper, og at søjlen ikke indebærer yderligere kompetencer til EU. Ligeledes har det været en dansk prioritet, at arbejdsmarkedets parter autonomi respekteres. Vi er fra dansk side tilfredse med, at det nu står helt klart. Vi fremlagde fra dansk side en erklæring indeholdende disse prioriteter, som fik opbakning fra Polen og Ungarn, udtalte Troels Lund Poulsen efter vedtagelsen.

Norge med initiativ mot arbeidslivskriminalitet under EU-toppmötet

Norges statsminister Erna Solberg tog tilfället i akt när hon deltog på EU-toppmötet om sociala rättigheter. Hon lanserade en offensiv mot arbeidslivskriminalitet. Norge erbjuder sig bland annat att som ett pilotprojekt samarbeta med ett EU-land för att utveckla mer effektiva kontrollsystem.

TEMA

23.11.2017

TEXT OCH FOTO: BJÖRN LINDAHL

Även om Norge inte är ett EU-land så är det en del av det Europeiska ekonomiska samarbetsområdet, EES. Med några få undantag som bearbetade jordbruksvaror och fiske, gäller de fyra friheterna även i Norge. Med sin starka ekonomi är det också ett av de länder som tagit emot flest arbetsinvandrare,

med polacker, litauer och svenskar som de största grupperna.

När Erna Solberg fick ordet som första talare i en av de tre separata konferenserna under toppmötet berättade hon

att hon hade sänt ett brev till EU-kommissionens president Jean-Claude Juncker, där hon föreslår ett konkret samarbete. Norge betalar motsvarande en medlemsavgift till EU för att få ta del av den gemensamma marknaden, men har större kontroll över dessa pengar. Erbjudandet kommer därför med en möjlighet till finansiering.

- Den sociala spelaren säger att lagar och regler ska följas i det landet du är i. När vi har så stor rörlighet inom arbetskraften måste vi ha system som säkrar oss att det sker, säger Erna Solberg, till Arbetidsliv i Norden.

Prioriterad fråga

Hennes regering har haft arbetslivskriminalitet, eller social dumpning som det ofta kallas i Norge, som en av sina prioriterade frågor under de senaste fyra åren.

Arbetslivskriminaliteten handlar ofta om att många olika lagar bryts. Det kan handla om ID-brott, falska löneutbetalningar, skattefusk och trafficking. Därför har Norge på sju platser i landet upprättat operativa enheter där polisen, skattemyndigheten och NAV, som är den myndighet som har hand om sociala rättigheter, samarbetar tätt och kan utväxla information. Samarbetet har gett goda resultat och behövs, eftersom arbetslivskriminaliteten också blivit mer organiserad.

Bland det som avslöjats är att utländska företag som erbjuder arbetskraft i Norge ibland kräver att de anställda måste betala tillbaka delar av lönen eller jobba gratis när de kommer tillbaka till hemlandet. Även norska företag kan fuska genom att den utländska arbetskraften bara den avtalsenliga lönen på pappret, men inte i verkligheten. Nya betalningstjänster gör det svårare att spåra var pengarna tar vägen.

När myndigheterna börjar undersöka vad som har skett slås företaget konkurs och verksamheten flyttas till ett nytt företag, ofta i ett annat land. Därför behövs det också ett internationellt samarbete.

- Vilket gemensamt intresse finns det med avsändarlandet att prioritera en sådan fråga?

- Jag förstår att det kan finnas länder som har andra och större problem än att se till att de arbetare som fått högavlönade jobb i Norge får det de har rätt till. Men det är en viktig fråga för balansen på hela den fria arbetsmarknaden.

- Fri rörlighet innebär inte att seriösa företag ska kunna konkurreras ut av oseriösa företag som bryter de lagar och regler som finns, säger Erna Solberg.

Ett dilemma för flera nordiska länder är att arbetsmarknadens parter avvisar att införandet av minimilöner som en del i kampen mot osund konkurrens. Den norske LO-chefen Hans-Christian Gabrielsen deltog också på EU-toppmötet.

- Minimilöner vill vi inte ha över huvud taget, säger han.

Istället har Norge infört det som kallas allmängiltligförklaring. Det innebär att om en del av arbetsmarknaden utsätts för en stor press från inhyrd arbetskraft så kan det genom ett domstolsbeslut krävas att kollektivavtalet inom en viss sorts verksamhet gäller för alla företag i det området.

- Möjligheten infördes i förbindelse med att Norge skulle bli medlem av EES, men det dröjde ända till 2004 innan den användes för första gången, säger Hans-Christian Gabrielsen.

Han säger att det är ett ökande intresse för modellen i flera europeiska länder, däribland Storbritannien.

- Vi har fått besök både av TUC, som är det brittiska LO och även andra fackförbund.

Flexibel modell

Statsminister Erna Solberg stöder också den norska modellen.

- Jag anser att allmängöringslagen fungerar väl för oss som är medlemmar av den gemensamma marknaden, men inte i EU. Andra länder får förstås bestämma hur de ska ha det. Men den norska lagen är en flexibel lösning. Det vi behöver är att kunna gå in på områden som är under press, som byggnadssektorn i Osloregionen är nu.

- Samtidigt är det många andra delar av Norge som inte behöver ett sådant skydd. För med regler kommer också kontroll, papper och mer byråkrat. Det handlar om att ha ett flexibelt system, säger hon.

Færøernes anspændte forhold til EU

På Færøerne bor der 50.000 mennesker. EU tæller 500 millioner indbyggere. Men vil de få færinger være en del af det store selskab og samarbejde? Svaret er lidt lige som vinden på de stormfulde øer, der går i alle mulige retninger. Alle ønsker dog et tættere samarbejde, men hvad det betyder afhænger af hvem du spørger.

TEMA

23.11.2017

TEKST OG FOTO: RÓLANT WAAG DAM

Sammenlignet med de andre nordiske lande fylder EU meget lidt i den færøske offentlighed. Ganske vist har den færøske regering et kontor på den nokså centrale adresse Aarlenstraat 69-71 i Bruxelles, hvor The Mission of the Faroes to the European Union har til huse. Her arbejder én Head of Mission og

én sekretær. Ellers findes der ikke en eneste færøsk politiker, lobbyist eller korrespondent i Bruxelles. Det er helt enkelt, fordi de 18 små øer i Nordatlanten ikke er en del af den Europæiske Union.

Tre hovedaftaler med EU

Manglen på et konkret medlemskab betyder dog ikke fuldkommen mangel på samarbejde. Den første aftale som den færøske regering fik forhandlet på plads med EU var en aftale om fiskerirettigheder i 1980. Sidenhen har denne aftale ligget til grund for de årlige forhandlinger mellem Færøerne og EU om selv samme fiskerirettigheder.

Dette var den første af i dag tre hovedaftaler mellem Færøerne og EU. Den næste blev forhandlet på plads i 1997, en såkaldt handelsaftale om toldafgifter på industrivarer mellem Færøerne og EU.

Den tredje hovedaftale er et samarbejde om forskning som blev formaliseret i 2010. Ud over de tre hovedaftaler er der også andre mindre aftaler om eksempelvis ophavsrettigheder. Men den sidste samarbejdsaftale med EU er altså syv år gammel.

Et parti og en politiker pro EU

Men hvor står Færøerne så i forhold til EU i dag? Udenfor er et kort og korrekt svar. Vil de ind i den europæiske varme? Ikke som sådan.

Dog findes én færøsk politiker, som *har haft* EU som sin hjertesag, Sjúrdur Skaale, folketingsmedlem for Javnaðarflokkurin.

»Jeg synes EU er fantastisk«, sagde han til den færøske public service organisation Kringvarp Føroya den 18. mars 2013. Det var dagen han publicerede en rapport på 96 sider med den færøske titlen ”Ja til Evropa”. Skaale var ikke i tvivl. Et EU-medlemskab ville være den bedste løsning for Færøerne, hvis vi fik forhandlet nogle bestemte betingelser på plads, sagde han.

To år senere blæste vinden i en anden retning. Til folketingsvalget i 2015 ville Skaale ikke længere kendes ved, at han gik ind for EU. Nu ville han diskutere andre muligheder, eksempelvis EFTA.

Sjúrdur Skaale er én politiker. Der findes også ét parti, som på et landsmøde helt tilbage i 90'erne besluttede at lave en ansøgning om medlemskab af EU. Denne ansøgning er dog hverken sendt eller skrevet, men Sambandsflokkurin er til dags dato det mest EU-venlige parti på Færøerne.

For halvandet år siden foreslog de, at den færøske regering begyndte forhandlinger med EU om fri adgang for færøske fiskevarer.

»Det har vi ikke prøvet før. Vi ved heller ikke hvad EU vil kræve til gengæld«, udtalte Bárður á Steig Nielsen, formand for Sambandsflokkurin, på et pressemøde i Thorshavn den 7. marts 2016. Forslaget blev efterfølgende vedtaget i det færøske lagting, men så er der heller ikke sket mere i den sag.

EU boykot af Færøerne

To år tidligere skete der dog en hel del. I 2013 vedtog EU et boykot mod Færøerne på baggrund af en påstand om, at Færøernes sildefiskeri ikke var bæredygtigt. Færøernes daværende lagmand, Kaj Leo Holm Johannesen fra Sambandsflokkurin, udlagde teksten således for Arbejdsliv i Norden desember 2013.

- Fiskeristriden med EU og Norge er ikke en strid om om sild og makrel, men om hvilke principper som være gældende i Nordatlanten.

Resultatet af konflikten var, at EU nægtede færøske fiskere at eksportere sin fisk til EU lande på samme måde som det blev forbudt for dem at lægge til havn i EU-lande – herunder også Danmark.

Denne strid stod på et lille års tid inden parterne nåede til en politisk enighed om håndteringen af sildefiskeriet. Et resultat af denne strid er dog, at selv de varmeste fortalere for EU fik om ikke kolde fødder, så lidt koldere fødder .

Tættere samarbejde

Medlemskab eller ej. Samtlige færøske politikere ønsker et tættere samarbejde med EU. Helt præcis hvad det indebærer afhænger hvem du spørger. Men de vil et tættere samarbejde, fordi Færøerne kan få noget ud af det. Hvad kan Færøerne så give til gengæld? Det spørgsmål er der vist ingen der har et klart bud på, fordi Færøerne ikke er kommet til forhandlingsbordet de seneste syv år.

Der findes dog et klart svar på spørgsmålet om, hvorfor der er større enighed om ”tættere samarbejde” med EU end et medlemskab. Et medlemskab i EU kan kun ske via Danmark eller som en selvstændig nation. Derfor bliver færingerne nødt til at finde ud af, hvad de vil: selvstændighed eller samhørighed.

Matilda af Hällström: driftig lobbyist for Nordisk Råd i Brussel

Det er en aktiv 24 åring Nordisk Råd har valgt som sin første stedlige representant i Brussel. Matilda af Hällström er i full gang med å finne ut hvordan Norden kan samarbeide bedre i EU. Mens vi har snakket har Danmarks utenriksminister twitret at Sverige har sviktet nordisk samarbeid i kampen om EUs medisinske agentur. En vekker, kommenterer Matilda af Hällström.

PORTRETT

23.11.2017

TEKST: BERIT KVAM, FOTO: ASTRID LAURA NEERGAARD/NORDEN.ORG

- Nordisk samarbeid i EU er ikke en selvfølge, men krever innsats. Jeg ser ikke at dette er et direkte tilbakeslag for nordisk samarbeid, men en wake-up call, sier Matilda af Hällström.

EU har nettopp fattet beslutningen om å flytte EMA, European Medicines Agency, fra London til Amsterdam, som et resultat av Brexit.

- Dette er et tydelig tegn på at Brexit skjer og påvirker oss alle, sier hun og gir en utfyllende bakgrunn:

- Det var det Europeiske ministerråds allmenne råd (EU 27) som voterte over hvilken by som skulle få European Medicines Agency (EMA) og European Banking Agency (EBA). Det var til sammen 19 byer som konkurrerte om EMA. Helsingfors, Stockholm og København hadde alle aktivt lobbet for sin by.

- Avstemningssystemet var veldig komplisert. Milano, Amsterdam og København kom til andre omgang. Sverige stemte ikke på København. I siste omgang ble resultatet 13 til Milano og 13 til Amsterdam. Det estiske formannskapet ble nødt til å trekke lodd mellom de to, og Amsterdam vant.

- Den danske ministeren Anders Samuelsen sier at Sverige har sviktet det nordiske samarbeidet ved ikke å røste på København i andre omgang. Landene bruker allerede i forkant å ha strategier og jeg vet ikke hvilke diskusjoner som har pågått i den svenske delegasjonen. Derimot ville det ha vært viktig at det nordiske samarbeidet skjer i forberedelsen slik at ingen blir skuffet.

Hun er på hjemmebane. Dette er jobben hennes. Ikke bare å forsøke å samle Norden til felles innsats, men også å forklare og informere Nordisk Råds medlemmer om saker og saks-gang.

Spenningen har vært stor lenge over hvilke byer som skulle overta de viktige EU-institusjonene etter Brexit. EMA, Det europeiske legemiddelbyrået representerer alene 900 arbeidsplasser. Dette er en av de mange sakene som Matilda af Hällström må holde seg orientert om. Morgenens starter som oftest med nyhetsbrevet Politico Brussels Playbook.

- Pass på så du ikke brenner deg ut, advarer erfarne nordiske journalister. De kjenner Honningfella fra innsiden, og vet hvor fort gjort det er satse for sterkt når det er en jobb du både liker, og blir målt på.

- Min mor sier det samme, smiler Matilda af Hällström, når hun drevent tar imot og presenterer Nordisk råd og seg selv for gruppen på tjue fra Nordisk Journalistkurs Århus 2017 i kontorlokalene hun deler med Danmarks kulturinstitutt.

Hun vil vise at Nordisk Råd har gjort rett i ansette henne i denne posisjonen. Jobben er for ett år med mulighet for forlengelse i to år til. Etter tre måneder er det dette hun håper skal skje, at Nordisk råd blir så fornøyd at hun skal kunne fortsette. Oppgaven er like mangfoldig som det de fem nordiske landene og de tre selvstyrte områdene representerer til sammen. Drømmen er enkelt sagt:

- At jeg skal bli ansett som kompetent, sier hun i møte med Arbeidsliv i Norden.

Med sin brede internasjonale erfaring: «vi flyttet så mye i opveksten at jeg ikke har gått mer enn to år på samme skole». Med studier fra EUs ulike kanter; Storbritannia, Frankrike og Finland, og en magisteravhandling om Nordisk samarbeid og

forholdet til Russland, skulle det borge for god faglig kompetanse. Brussel er heller ikke et ukjent sted. Etter to og et halvt år, dels som praktikant for Europaparlamentariker Finlands Nils Torvalds, dels lobbyist for Helsingfors kommune og så i kommunikasjonsbyrået Miltton Brussels, kjenner hun miljøet i Brussel og har et bra nettverk.

"54 procents mandat"

Beslutningen om å opprette stillingen ble tatt under Nordisk råds møte i København i 2016. Ikke alle syntes det var en god ide å ha en representant i Brussel.

- Jeg er her på 54 procents mandat, sier Matilda litt spøkefullt, mens hun viser til stemmefordelingen og en splittet forsamling.

- Det var interessant at da de hadde en EU debatt under Nordisk Råd 2017, diskuterte de ikke EU, men mine arbeidsppgaver. Fortsatt er det ganske åpent, forteller hun.

Men hva skal hun bedrive tiden med?

- Det som sto i annonsen var at jeg skal være bindeledd mellom Nordisk Råd og Europaparlamentet, at jeg skal nettverke i ulike sammenhenger og være en informasjonskilde. Jeg behøver ikke vite alt selv, men jeg må vite hvem jeg skal spørre.

Hun har allerede fått henvendelser og spørsmål på bordet. Da kommisjonen kom med en ny pakke om transport og mobilitet, fikk hun straks spørsmål om å redegjøre for dette.

I forbindelse med klimakonferansen i Bonn var hun koordinator og skaffet en relevant Europaparlamentariker til en paneldebatt, og var selv moderator for et annet panel.

- Så er det å skrive talepunkter, når for eksempel Nordisk råd kommer til Brussel i forbindelse med Northern Dimension Parliamentary Forum, Den nordlige dimensjonens parlamentarikerforum, et samarbeid som ble etablert på 90-tallet mellom EU og Russland, Norge og Island. Dette var et av de første initiativene der man ville forsøke å få Russland med i Vest-Verden.

- Jeg tror at det tar litt tid å finne ut av rollen. Min jobb er å finne ut av hva Nordisk råd skal være i Brussel.

- De områdene jeg skal følge er tydelige: Energi og klimapolitikk, EU transport, Geo blokkering, alle de områdene som utvalgene i Nordisk råd jobber med.

De nordiske verdiene ligger hjertet nært.

- Så det er et slags styrende kompass.

- Nå kommer jeg inn på favorittområdet. Det handler om hvordan den nordiske identiteten har endret karakter etter den russiske annekteringen av den Ukrainske republikken Krim i 2014, og hvordan Nordisk samarbeid som tidligere ikke har omfattet samarbeid om forsvars- og sikkerhetspoli-

tikk og egentlig heller ikke utenrikspolitikk, også forandret karakter.

Nordiske verdier i endring – sikkerhetspolitikk i fokus

- Norden har aldri hatt en felles posisjon i forsvars- og sikkerhetspolitikken, men etter 2014 begynte man å si at det trengs mer nordisk samarbeid innenfor disse områdene og årsaken var Russland.

I magisteravhandlingen analyserte hun utenrikspolitiske dokumenter fra alle nordiske landene utenom Island.

- Før 2014 og etter den kalde krigens slutt hadde man begynt å si at Norden burde ha et aktivt samarbeid om forsvarspolitikk, men da var det alltid ut fra økonomiske grunner. Stoltenberg rapporten fra 2009 sa det samme, at det er utrolig mye man kan vinne budsjettmessig på å samarbeide.

- Men etter 2014 handler argumentene om den usikre situasjonen i Østersjøen. Da blir forsvarssamarbeidet den største motoren og motivasjonen for Nordisk samarbeid.

Analysen er basert på en diskursanalyse av regjeringens hvitbøker om utenrikspolitikk og utenrikspolitiske verdier. Analysen viser at synet på Russland er helt forskjellig før og etter 2014.

- Jeg syns det er en ganske stor sak. Lenge forsøkte man å få Russland med i det vesterlandske felleskapet. Etter 2014 kunne man bruke Russland som et fiendebilde på en helt annen måte enn man gjorde før 2014.

- Så er det interessant å se, fortsetter hun, hvordan hvert nordiske land definerer sikkerhet som begrep.

- Svensk utenrikspolitikk handler om å verne om de svenske verdiene. Finland har en mer tradisjonell måte å definere sikkerhet på. Det handler om geografisk sikkerhet. At man må sikre grensen. Da ser vi at Russland kan være en trussel mot det fysiske, det geografiske, men også true verdiene, og vi ser at Russland ikke er så demokratisk som vi skulle ønske oss. Alt det Norden verdsetter, som menneskerettighetene, er ikke alltid så respektert i Russland. Sånn kan man derfor skape dette fiendebildet ganske lett.

Mener du at nordiske land prøver å skape et slikt fiendebilde?

- Ja, det tror jeg. I tekstene jeg har analysert er det interessant å se at i finske og norske tekster beskrives Russland mer som en fiende enn i svenske og danske tekster. Da kan det tenkes at Norge og Finland er to land som har en mer tradisjonell definisjon av sikkerhet.

Verdiene knytter oss sammen

Verdifellesskapet er nøkkelen til Nordisk samarbeid, hevder Matilda af Hällström.

- Språket er viktig men felles verdier er noe som på en helt annen måte holder oss sammen. Kanskje fordi jeg er finsk og forstår finnene. Jeg vet at de ikke snakker svensk. Da kommer denne følelsen av å ikke riktig å høre til. Det er ikke noe som noen fortjener å kjenne innenfor nordiske samarbeidet. Vi er jo alle like og vi har alle felles verdier. Verdiene er limet som holder oss sammen, selv om språket også har vært viktig historisk sett i nordisk samarbeid.

Hva er det morsomste med jobben din?

- Alt, sier hun og smiler.

- Alt hittil er fint. Jeg får treffe folk, bruke meg selv og det jeg kan. Det å reise er alltid fint. Jeg tror ikke jeg kan velge en ting.

Men det kan også være tøft å være ung kvinne:

- Det å være ung kvinne, det kan være vanskelig, men jeg tenker at jeg skal gå fremover og vise at folk skal ta meg på alvor.

- Jeg funderer litt mer på hvordan jeg kler meg og hvordan jeg holder meg, hvordan jeg snakker. Det er vanskelig å sette ord på det, men jeg forsøker å virke eldre. Helst vil jeg at alder ikke skal spille noen rolle, men jeg vil gjerne se meg sånn at folk får respekt for meg.

- Jeg vil vise for meg selv og til Nordisk Råd at de har gjort det rette valget ved å rekruttere meg.

Og drømmen?

Gjøre noe viktig – oppleve at det jeg gjør en forskjell at det ikke bare blir til papir på et kontor. At det gjør en forskjell. Jeg vil bo i EU og bo i Brussel.

Matilda af Hällström er et usedvanlig navn. Har navnet er en særskilt historie?

Hvorfor af Hällström?

- Min farfars farfars farfar het Gustaf Hällström. Han ble professor i fysikk 25 år gammel. Han oppdaget at vann har høyest densitet ved 4 grader. Denne vitenskapelige oppdagelsen gjorde at han ble adlet av den russiske tsar. Når man blir adlet blir hele slekten adelig. Ha ga navnet af Hällström til sine fire sønner og siden har deres barn blitt kalt af Hällström.

- Jeg er ikke så vitenskapelig orientert, så hvis du spør meg om hvordan du måler densitet på vann, kan jeg ikke svare.

De sociala nätverken är avgörande för att få jobb för nyanlända

70 procent av de nyanlända i Sverige har fått jobb genom sociala nätverk, jämfört med 16 procent genom arbetsförmedlingen. Men fortfarande är sysselsättningsgapet mellan infödda och utlandsfödda stort. Särskilt svårt är det för de som saknar gymnasieutbildning och för kvinnor.

NYHET
23.11.2017

Shazia Mughal föddes i Pakistan och drömde som ung om att bli jurist. Istället gifte hon sig som artonåring och kom till Danmark med sin man.

– Jag landade med krossade drömmar. Allt var så annorlunda, berättade hon för deltagarna på konferensen ”Från flykting till medborgare – nordiska erfarenheter av inkludering på arbetsmarknaden” som hölls i Stockholm i november.

När hon blev med barn insåg hon att hon behövde veta mer om samhället, men var börjar man? Hur lär man sig språket? Kulturen? Att komma till ett främmande land är en kulturchock och det tar tid att bygga upp den tillit som gått förlorad.

Idag är Shazia Mughal en av 600 kvinnor i den danska gruppen ”Bydelsmødre”, som framgångsrikt arbetar för att bryta invandrarkvinnors isolering och få dem aktiva i samhället. Allt mer fokus riktas också mot de nyanlända kvinnornas situation. Kvinnorna har svårare att komma ut på arbetsmarknaden och har betydligt lägre förvärvsfrekvens än männen, vilket skapar risk för både dålig språkutveckling och isolering.

Särskilt fokus på kvinnor

I de nordiska länderna tar det mellan fem och tio år för en nyanländ att komma i jobb. Allra svårast är det i Sverige, där det tar längst tid inom hela EU för de nysvenska att komma in i arbetslivet. Och även om situationen förbättras något på grund av en stark arbetsmarknad, där två av tre nya jobb gått till utlandsfödda, hamnar särskilt kvinnor och människor utan gymnasieutbildning utanför. När Sverige tar över som ordförande i Nordiska Ministerrådet 2018 är därför etablering på arbetsmarknaden med särskilt fokus på kvinnor ett prioriterat område.

– Gapet är fortfarande för stort mellan inrikes- och utrikes födda. Särskilt för kvinnor och för dem som saknar gymnasieutbildning. Den rådande situationen kräver att nordiska regeringar, myndigheter och arbetsmarknadens parter tar krafttag i att identifiera möjligheter för fler nyanlända att komma in i arbetslivet, sa Annica Dahl, statssekreterare på svenska Arbetsmarknadsdepartementet.

Konferensen arrangerades av Nordens välfärdscenter i samarbete ned Nordregio på Skeppsholmen i Stockholm. Att frågan är högaktuell i de nordiska länderna återspeglas av intresset för konferensen som var fulltecknad långt innan sista anmälningssdag. Lokalen, en vacker sal som en gång var Sjökrigsskolans, belägen på Skeppsholmen mitt i Stockholm, var fullsatt till sista plats för samarbete och kunskapsutbyte mellan tillresande från hela Norden. Där berättades det om mängder av goda exempel på att korta vägen mellan asylsökande och jobb, samtidigt som också svårigheterna belystes. Att det på kort tid kom hundratusentals flyktingar till de nordiska länderna hösten 2015 ses uppenbarligen både som en utmaning och en möjlighet. Samtidigt gavs perspektiv. Totalt var 60 miljoner människor på flykt 2015. Av dem kom 0.4 procent till de nordiska länderna, medan 86 procent lever i utvecklingsländerna.

– Det finns inget som tyder på att antalet flyktingar kommer att bli färre. På grund av konflikter och klimatförändringarna uppskattar UNHCR att mellan 250 miljoner och upp till en miljard människor kan komma att vara på flykt 2050. Om vi kan få in flyktingarna på arbetsmarknaden, har vi därför mycket att vinna, sa Kristin Marklund på Nordens Välfärdscenter och projektledare för Nordiska Ministerrådet satsning på nordisk samverkan för integration.

Vägen till arbete måste kortas

Statssekreterare Annica Dahl konstaterade att utmaningarna för de nordiska länderna är gemensamma. Det finns ett behov av en förbättrad etablering och integration och processen för att komma in på arbetsmarknaden måste bli betydligt

snabbare än vad den är idag. De utrikes föddas kunskap och erfarenhet måste helt enkelt tas bättre till vara.

En förklaring till att det tar lång tid att komma in på de nordiska arbetsmarknaderna, är att i alla länderna är antalet okvalificerade jobb är få. I Sverige är fem procent av jobben på arbetsmarknaden okvalificerade, samtidigt som 48 procent av de nyanlända endast har grundskoleexamen eller mindre. Den av Nordregio nyligen publicerade rapporten ”Fler flyktingar fortare i arbete”, visar att sysselsättningsgapet mellan inrikes- och utrikesfödda består över tid i form av lägre löner och sämre kompetensmatchning.

– Det finns många orsaker till sysselsättningsgap och dålig matchning. Utländska examina och erfarenheter värderas lägre än nordiska och olika snabbspår fångar inte de lågkvalificerade, förklarar Anna Karlsdottir från Nordregio och en av författarna till rapporten.

Andra förklaringar är, enligt rapporten, diskriminering, bristande validering, svårigheter att komplettera den utbildning man redan har, utebliven social inkludering och avsaknad av nätverk – problem som finns i alla de nordiska länderna.

Hur kan då processen bli snabbare mellan ankomsten och ett jobb? Nordregios arbete visar att det är viktigt med tidig kartläggning av flyktingar kompetens. Den bör börja redan under asylprocessen och omfatta kompetenser, språkkunskaper och arbetslivserfarenheter. Trenden är också att alla de nordiska länderna numera startar kartläggningen av kompetens tidigare än förr. Nytt är också att man allt mer använder digitala verktyg.

Validering är ett annat instrument och det finns i Sverige fjorton så kallade snabbspår för att göra det möjligt att komplettera en utländsk utbildning så att den blir gångbar i Sverige. I Norge finns motsvarande ”Hurtigspor”. Snabbspåren har utvecklats i samråd med arbetsmarknadens parter, men fungerar bäst för högutbildade och sämre för de med låg utbildning. I Sverige har det riktats mycket kritik mot SFI, Svenska för invandrare och många fullföljer inte kurserna och resultaten är ojämna. Enligt Nordregio är det betydligt mer framgångsrikt att kombinera språk- och yrkesutbildning.

– Vi ser också att det hos nordiska arbetsgivare finns stor tilltro till de egna ländernas utbildningar och att människor lyckas mycket bättre att få jobb om de har inhemska utbildningar, säger Anna Karlsdottir.

Avgörande för att få arbete tycks också vara att skapa sociala nätverk i det nya livet och här spelar civila samhället stor roll. I Sverige fann till exempel 70 procent av de arbetssökande jobben genom nätverk, medan bara 16 procent fick jobb genom arbetsförmedlingen.

– Vi ser också hur viktigt det är att involvera arbetsgivarna. Forskningen visar att involverar man inte arbetsgivarna så

blir det svårt att förebygga diskriminering på arbetsmarknaden, säger Anna Karlsdottir

En lösning på arbetskraftsbristen

Att nyanlända kommer i arbete är en central fråga i alla länder visar inte minst mediebevakningen som visar att av alla artiklar – och det är många – som skrivits om asylsökande så handlar i särklass de flesta om vägen till jobb. Arbete ses som en ingång till samhället, men också som en möjlighet att bidra till de välfärdssystem som den nordiska modellen bygger på.

Om hindren för nyanlända att komma in på arbetsmarknaden minimeras, så innebär de nyanlända nordborna stora möjligheter. Inom många yrken saknas det redan arbetskraft och behoven kommer att bli allt större. I till exempel Danmark har det redan blivit allt vanligare att man i många kommuner ser de nyanlända som resurser. I glesbygdssområden ses det som positivt att få nyanlända familjer till orten och på orter med arbetskraftbrist finns tecken som tyder på att både företag och kommuner ser flyktingarna som en del av sin framtida rekryteringsstrategi, säger Lars Larsen, direktör i den danska analys- och rådgivningsfirman LG Insight, ett företag som samarbetar med många kommuner om de här frågorna.

– Integrationspolitiken blir allt oftare sedd som utvecklingspolitik. I till exempel Vejle kommun på Jylland finns idag integrationsfrågorna inom alla politiska områden, sa han och tillägger:

– Vi kanske ser en trend där det i framtiden blir konkurrens om flyktingar.

Sverige: ny jobbform för flyktingar och långtidsarbetslösa

En principöverenskommelse som ska underlätta för flyktingar och långtidsarbetslösa att få jobb i Sverige har slutits mellan den privata arbetsgivarorganisationen Svenskt Näringsliv och svenska LO.

NYHET

23.11.2017

TEXT: KERSTIN AHLBERG REDAKTÖR EU & ARBETS RÄTT

För att den ska bli bindande måste förbunden inom de båda organisationerna anta överenskommelsen. Den förutsätter också att staten ska betala en del av lönen till arbetstagarna.

De borgerliga partierna inom den så kallade Alliansen har länge argumenterat för att de jämförelsevis höga lägstalönerna i svenska kollektivavtal är ett hinder för personer med låg utbildning och ringa yrkeserfarenhet att få in en fot på arbetsmarknaden. I augusti lade de så fram ett förslag om en ny anställningsform och deklarerade att en Alliansregering skulle ha som högsta prioritet att lagstifta om en sådan om inte arbetsmarknadens parter enas om en motsvarande lösning.

Förslaget innebar att nyanlända, dvs. flyktingar, under de fem första åren i Sverige och ungdomar under 23 år utan fullständig gymnasieutbildning skulle kunna anställas på tidsbegränsade så kallade inträdesjobb i upp till två år. Anställningen skulle vara på heltid, men lönen skulle motsvara 70 procent av kollektivavtalets lägsta lön. 30 procent av arbetstiden skulle därmed "anses gå till att lära sig arbetet", men arbetsgivaren skulle inte ha någon skyldighet att ordna eller bekosta eventuell utbildning.

Förutom att förslaget väckte väntat motstånd både från regeringen och den fackliga sidan, var det problematiskt från rättsliga utgångspunkter. För det första skulle en sådan lagstiftning som allianspartierna hotade med innebära ett ingrepp i gällande kollektivavtal, något som inte är tillåtet enligt ILO:s konventioner om föreningsfrihet och kollektiva förhandlingar annat än i mycket speciella situationer. För det andra var förslaget sannolikt inte förenligt med diskrimineringslagstiftningen, eftersom alla nyanlända och ungdomar som inte gått ut gymnasiet skulle få nöja sig med 70 procent av lönen oberoende av om de faktiskt hade kunnat få en reguljär anställning.

I början av november slöt emellertid Svenskt Näringsliv och LO en principöverenskommelse om något som organisationerna kallar etableringsanställning, och som har flera likheter med de borgerliga partiernas inträdesjobb. En avgörande skillnad är dock att arbetstagaren skulle få en inkomst som motsvarar den normala avtalsenliga lägstalönen efter avdrag för skatt – men att arbetsgivaren bara skulle stå för 8 000 kr och resten betalas av staten. Anställningsformen skulle vara tillgänglig för nyanlända som fått uppehållstillstånd i Sverige de senaste 36 månaderna, unga under 25 år som varit arbetslösa i minst sex månader och personer över 25 som varit arbetslösa mer än ett år. Under etableringsanställningen, som kan vara upp till två år, ska arbetstagarna ha rätt att läsa svenska på arbetstid utan löneavdrag. Efter två år ska anställningen övergå i en tillsvidareanställning. En partsgemensam nämnd ska inrättas för att se till att anställningsformen inte missbrukas.

För att överenskommelsen ska bli bindande måste den antas av organisationernas medlemsförbund. Den förutsätter, som redan nämnts, också att staten går med på att betala en del av lönen och att arbetsgivarna ska slippa betala arbetsgivaravgifter för etableringsanställningarna. Att regeringen är beredd att bidra till att etableringsanställningarna förverkligas står redan klart, men detaljerna är fortfarande inte klara.

Katrín Jakobsdóttir tros bli isländsk statsminister

Gröna vänstern vann parlamentsvalet på Island i slutet av oktober. Dess partiledare Katrín Jakobsdóttir kommer högst sannolikt att bli statsminister för en koalitionsregering. Katrín blir i så fall Islands andra kvinnliga statsminister. Tidigare har Jóhanna Sigurðardóttir haft den positionen.

NYHET

16.11.2017

TEXT: GUÐRÚN HELGA SIGURÐARDÓTTIR, FOTO: JOHANNES JANSSON/NORDEN.ORG

Islands alltingsval är historiskt på flera olika sätt. Aldrig tidigare har så många politiska partier fått in sina representanter i alltinget, hela åtta partier. Tre partier vann valet, Gröna vänstern, centerpartiet Miðflokkurinn som grundades före valet av Islands tidigare statsminister, Sigmundur Davíð Gunnlaugsson, och det nya partiet Folkets parti.

Historiskt sett har regeringen på Island vanligen bildats av två politiska partier men nu har inga politiska partier tillräckligt mandat för att grunda en tvåpartiregering. Vänsterpartiet-De grönas partiledare Katrín Jakobsdóttir har därför diskuterat regeringssamarbete med landets största parti Sjálfstæðisflokkurinn och centerpartiet Framsóknarflokkurinn.

Samarbete på tvärs av traditioner

Professor Guðmundur Hálfðánarson vid Islands universitet är förundrad över hur snabbt förhandlingarna har gått.

- De här två partierna, Självständighetspartiet och Gröna vänstern, är politiskt sett varandras raka motsatser, de har inte samarbetat inom regeringen sedan andra världskriget, så politiken håller kanske på att förändras, säger han.

- Men de två partierna har vissa saker gemensamt. Båda motsätter sig till exempel medlemskap av EU, fortsätter Guðmundur. Han tror också att de i stort sett kommer att föra en liknande politik vad gäller jordbruk och fiskerinäringen.

Landets största politiska parti Självständighetspartiets ledare Bjarni Benediktsson ledde det tidigare regeringssamarbetet när ett av tre partier lämnade koalitionen. Statsministerns far hade undertecknat ett rekommendationsbrev för att en dömd pedofil skulle få sin heder återupprättad. Professor Guðmundur Hálfðánarson tror att det är orsaken till att Bjarni Benediktsson troligen nöjer sig med att bli landets finansminister.

Islands parlament har 63 ledamöter. Valet blev en besvikelse för kvinnopolitiken, eftersom de kvinnliga ledamöterna nu är 24 medan de före valet var 30. Men Katrín Jakobsdóttir verkar bli landets statsminister. Hon har tidigare varit landets utbildningsminister. Katrín har varit partiledare sedan 2013.

Nordiska rådet i Helsingfors: Löften om fördjupat samarbete på arbetsmarknaden

När Nordiska rådet samlades till sin 69:e session skedde det i en jubileumsinramning tack vare firandet av Finlands hundra år som självständig demokrati. Arbetslivsfrågorna löpte som en råd tråd genom sessionen.

NYHET

02.11.2017

TEXT: MARCUS FLOMAN, FOTO: MAGNUS FRÖDERBERG/NORDEN.ORG

Som alltid när Nordiska rådet samlas finns det de som frågar vad nordiskt samarbete är bra för. I år hade Nordiska rådet inför den årliga sessionen förberett sig väl genom att man redan på sessionens öppningsdag drämde till med en pin-färsk undersökning om vad de nordiska medborgarna tycker om nordiskt samarbete.

Det visade sig att upp till 90 procent av de som svarat tycker att samarbetet mellan de nordiska länderna är mycket eller

väldigt viktigt. Sannolikt delvis på grund av världsläget är det säkerhetssamarbetet som ses som det viktigaste samarbetsområde. På ett individplan anser nästan hälften av de som svarade på enkäten att den största fördelen med nordiskt samarbete är att invånarna då kan utnyttja hela Norden att arbeta, studera och bo i.

Löfte om fördjupat arbetsmarknadssamarbete

Många av diskussionerna på Nordiska rådets sessioner fördes kring politiska initiativ som är i sin linda. På arbetslivsfronten lyfte nordiska parlamentariker bland annat frågor som ett utökat nordiskt arbete mot utbrändhet i arbetslivet och ett nordiskt likalönscertifikat enligt modell från Island.

I likhet med tidigare Nordiska rådets sessioner sammankommer också det nordiska ministerrådet under mötesdagarna, exempelvis via ett nordiskt toppmöte mellan statsministrarna. I Helsingfors behandlades också politiska förslag på ministernivå. Ett exempel är det nordiska samarbetsprogram inom arbetslivssektorn som förberetts i några år; i Helsingfors fick de nordiska parlamentarikerna en chans att komma med slutliga kommentarer till ministrarna.

Nyinflyttade en utmaning

Den svenska socialdemokraten Pyry Niemi sade att den socialdemokratiska gruppen ger samarbetsprogrammet sitt stöd. Han påminde om de många utmaningar som finns för de nordiska arbetsmarknaderna gällande anställning av nyinflyttade.

- Många som kommer hit får jobb väldigt snabbt; andra kan hamna väldigt långt utanför arbetsmarknaden. Därför måste vi också titta på de frågorna extra noggrant, sade Pyry Niemi.

Anniken Hauglie. Foto: Johannes Jansson/norden.org

Den norska arbets- och socialministern Anniken Hauglie, från höyre, presenterade betänkandet i den finska riksdagens nyrenoverade plenisal.

- Programmet blev väldigt väl mottaget i plenum. Det är ett gott bakgrundsarbete som har gjorts så det är ett dokument som det är tacksamt att jobba vidare med, sade Anniken Hauglie.

Arbetet med samarbetsprogrammet finslipas under ett sista ministerrådsmöte i mitten av november i Oslo.

Bra balans

Under det senaste året har samarbetsprogrammet inom arbetslivssektorn förankrats med arbetsgivarna och facket i de nordiska länderna.

- Jag upplever att vi i programmet har funnit en bra balans mellan de olika parternas synpunkter. Det här bekräftades också i hur dokumentet blev mottaget av de nordiska parlamentarikerna här i riksdagen i Helsingfors.

Som brukligt är i politiska sammanhang är det nu godkända programmet en kompromiss mellan politiska viljor. Ett centralt dokument som låg till grund för samarbetsprogrammet var den danske socialdemokraten Poul Nielsons rapport "Arbetsliv i Norden - utfordringar och förslag" från ifjol. Ett av de mest omdiskuterade av Nielsons förslag var initiativet om obligatorisk vuxenutbildning i de nordiska länderna. Det har de konservativa partierna inte kunnat godkänna. Socialdemokraterna gick med på att frånga kravet på obligatorisk vuxenutbildning. Socialdemokraterna är ändå nöjda med att livslångt lärande har en stark roll i samarbetsprogrammet, något som de ser som ett av målen med Poul Nielsons rapport.

- Att öka kunskapsnivån är en av de viktigaste målsättningarna som socialdemokraterna har haft i Finland och också i andra nordiska länder, säger Ville Skinnari från finländska SDP.

De verkligt stora frågorna för framtidens nordiska och europeiska arbetsmarknad handlar om hur det ska bli möjligt att täcka det kompetensgap som vi redan kan se framför våra ögon.

- Det handlar om ett gap mellan de arbetstagare som har kompetens och de som inte har den kompetens som krävs. Arbetslivets behov är i ständig förändring.

Vilka punkter gäller det särskilt att satsa på när det gäller att underlätta möjligheterna för utrikesfödda att få tillträde till arbetsmarknaden?

Kvalificeringen av utländsk arbetskraft för dålig

-Den stora diskussionen sattes igång i samband med flyktingkrisen 2015. Den situationen synliggjorde för de flesta länder att de finns flera brister i arbetsmarknadspolitikerna och gällande integreringen av flyktingar.

Anniken Hauglie tar Norges utmaningar som exempel.

-Vi har inte varit tillräckligt bra ifråga om språkinläringen och kvalificeringen av flyktingar har varit för dålig. På många håll har det varit svårt att integrera flyktingar i arbetslivet. Det här beror bland annat på att många saknar den rätta kompetensen och språkkunskaperna. Vi måste försäkra oss om att våra nya landsmän får en rättvis möjlighet att få arbete.

Anniken Hauglie understryker att det just nu sker omfattande förändringar på den nordiska arbetsmarknaden, bland annat i och med digitaliseringen. Både under Nordiska rådets session i Helsingfors och i samhällsdebatten överlag, varnar politiker för att det inte får uppstå parallella samhällen i Norden eller A och B-lag på arbetsmarknaden.

Sverige tar över stafettpippen

Under de kommande fyra åren ska det nordiska samarbetsprogrammet på arbetslivsområdet gå från teori till praktiken. Vilka kommer de största utmaningarna att vara?

- Jag tror att den största utmaningen är att jobba för att arbetstagarna har den kompetens som krävs i det nya arbetslivet. Det är alltför många arbetstagare som saknar kompetenser och många som har fel slags kompetens.

Anniken Hauglie lyfter i det här sammanhanget upp det ofta upprepade trendbegreppet livslångt lärande.

-Det är väldigt viktigt att arbetstagare hänger med i den snabba digitala utvecklingen.

Från januari 2018 är det Sverige som tar över stafettpippen som ordförande i nordiska ministerrådet. I Helsingfors presenterade statsminister Stefan Löfven de svenska målsättningarna inför det kommande året. Det kommer att arrangeras en rad nordiska konferenser, bland annat om digitaliseringens och robotiseringens effekter på arbetsmarknaden och om svårigheten för utrikesfödda kvinnor att få tillträde till arbetsmarknaden i Norden.

Trepartsaftale i Danmark afsætter milliarder til efteruddannelse

Regeringen og arbejdsmarkedets parter har aftalt at bruge næsten 2,5 milliarder kroner på at få efteruddannet flere lønmodtagere. Der er bred politisk opbakning til aftalen, men en arbejdsmarkedsekspert tvivler på, om den er vidtgående nok.

NYHET

02.11.2017

TEKST: MARIE PREISLER

Næsten 2,5 milliarder kroner har den danske regering og arbejdsmarkedets parter aftalt at bruge på at gøre voksen- og efteruddannelse mere attraktivt for både arbejdsgivere og medarbejdere, som i stort omfang afstår fra at efteruddanne sig.

Hver tredje danske medarbejder finder det ikke nødvendigt med efteruddannelse, men det er helt afgørende, at danskerne bliver ved med at uddanne sig arbejdslivet igennem, mener både regeringen og de store arbejdsgiver- og lønmodtagerorganisationer på det danske arbejdsmarked. De har derfor gået sammen om en såkaldt trepartsaftale med en række elementer, der skal gøre det lettere for medarbejdere at omstille sig til nye arbejdsopgaver.

Hjælp til at skifte spor

Et centralt element i trepartsaftalen er en såkaldt omstillingsfond, som skal give ufaglærte og faglærte mulighed for på eget initiativ at efter- og videreuddanne sig.

Undervisningsminister Merete Riisager fra partiet Liberal Alliance har udtalt om omstillingsfonden, at den er ”rettidig omhu i en tid med hurtig udvikling på arbejdsmarkedet, og den skal give den enkelte mere fleksible muligheder for at efteruddanne sig efter eget ønske og behov.”

Trepartsaftalen styrker adgangen til undervisning i læsning, skrivning, matematik, IT og engelsk. Der afsættes midler til at øge kvaliteten af arbejdsmarkedsuddannelsesprogrammet AMU under Undervisningsministeriet, der sigter på at opkvalificere faglærte og ufaglærte. Desuden bliver det lettere at finde information om efteruddannelsesmuligheder, at tilmelde sig kurser og at søge om godtgørelse for voksen- og efteruddannelse.

Formand for LO, Lizette Risgaard, har kaldt det ”en rigtig god aftale for lønmodtagerne”, som sætter turbo på lønmodtagernes muligheder for at efter- og videreuddanne sig. Hun har især udtrykt tilfredshed med, at der er afsat 400 millioner kroner til ufaglærte og faglærte, der har brug for nye kompetencer eller for helt at skifte spor, og at der kommer ekstra hjælp til de mange lønmodtagere, der mangler basale færdigheder i at regne, skrive og læse.

Frivillighed er næppe nok

Fra arbejdsgiverside er det forventningen, at aftalen vil få flere til at prioritere efteruddannelse. Administrerende direktør i Dansk Arbejdsgiverforening, Jacob Holbraad, har sagt om aftalen, at den vil føre til et mere attraktivt og fleksibelt efteruddannelsessystem med instrumenter, der kan sikre de rigtige kompetencer på arbejdsmarkedet i en tid med mangel på kvalificerede hænder og hoveder.

Regeringen kan forvente bred politisk opbakning til aftalen. Både Socialdemokraterne og Dansk Folkeparti har tilkendegivet, at de umiddelbart er klar til at stemme for elementer, der kræver ændret lovgivning.

Men aftalen er ikke nok, vurderer en arbejdsmarkedsforsker og professor, Henning Jørgensen, Aalborg Universitet.

Han har til nyhedsbureauet Ritzau udtalt, at parterne havde varslet en stor reform men endte med at aftale småforandringer. Han tvivler på, om effekten bliver ret stor. Især find-

er han det uheldigt, at aftalen bygger på frivillighed, og at den ikke præmierer virksomheder, som prioriterer efteruddannelse og straffer dem, der ikke gør. Og så savner han krav til kommunerne, der står for størstedelen af beskæftigelsesindsatsen.

En stor andel af det danske arbejdsmarked gør ikke brug af de eksisterende muligheder for efter- og videreuddannelse og finder det heller ikke relevant, viste en nylig analyse. 37 procent af medarbejdere på danske arbejdspladser synes slet ikke, at de behøver mere efteruddannelse og andre 11 procent synes kun i mindre grad, at de har behov for mere efteruddannelse.

Trepartsaftalen vil gælde de næste fire år. Det er den tredje trepartsaftale på under to år. De to forrige handlede om integration og praktikplads til unge.

Arbeidsliv i Norden – også på Facebook

Nå kan du få direkte tilgang til nyheter på Facebook om arbeidslivet i Norden som du ellers ikke ser samlet i en strøm. Her finnes diskusjoner om arbeidsliv og politikk, om strømninger som preger utviklingen og nasjonale og internasjonale krefter som påvirker arbeidslivet.

NYHET

01.11.2017

TEKST: BERIT KVAM

Sosiale medier blir stadig viktigere i nyhetsstrømmen. Hele bredden av tradisjonelle redigerte medier er representert. Arbeidsliv i Norden er også underlagt kvaliteten ved redaktøransvaret, er medlem av Fagpressen, har korrespondenter i alle de nordiske landene og de selvstyrte områdene Færøyene, Grønland og Åland. Det er ikke mange steder du kan lese en artikkel om forholdene på Færøyene i et nordisk perspektiv eller diskusjonen om tilknytningen til EU. Det kan du nå på Facebook, i strømmen fra Arbeidsliv i Norden. Adressen er <https://www.facebook.com/arbeidslivinorden/>

På Facebook kan du følge politikere og politiske partier som legger ut stoff på eget ansvar, også politikere du er nysgjerrig på i andre nordiske land. Her finnes nyheter og informasjon fra hele organisasjonslivet, nasjonalt og internasjonalt og fra arbeidstaker- og arbeidsgiverorganisasjonene. De er der alle sammen. Nå er også Arbeidsliv i Norden like lett tilgjengelig med aktuelle saker fra arbeidslivsfeltet i Norden på skandinaviske språk og engelsk på Facebook med adressen <https://www.facebook.com/nordiclabourjournal>.

Vi legger ut saker ofte før abonnentene får våre gratis nyhetsbrev i mailboksen. Du kan også bli abonnent. Du kan til og med velge om du vil lese Arbeidsliv i Norden på et skandinavisk språk, eller om du foretrekker å bli en venn på engelsk av Nordic Labour Journal.

Bli en venn og send det glade budskapet videre til alle som vil lese om saker som angår arbeidslivet i Norden og Nordisk politikk på området, om internasjonale organisasjoner som har betydningen for utviklingen i arbeidslivet i Norden, som EU-OSHA – Den europeiske arbeidsmiljøorganisasjonen, OECD og ILO. Nordic Labour Journal leses i 117 land. Se om du finner noe som er interessant for deg.

Følg oss også på twitter: Berit Kvam@KvamBerit eller Björn Lindahl@arbeidslivinord